

عنوان :

بررسی ارزش شهادت زن در فقه امامیه

نگارش : احمد رضا حسینی

سرشناسه	: حسنخانی، احمد رضا، ۱۳۶۰ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی ارزش شهادت زن در فقه امامیه / نگارش احمد رضا حسنخانی.
مشخصات نشر	: تهران : قلم علم، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: هفت، ۲۳۲ ص.: ۲۲×۲۹ س.م.
شابک	: ۱۰۰۰۰۰ ریال: ۰۰۶-۰۰۰-۲۷۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۲۰: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: گواهی و گواهان (فقه)
موضوع	: زنان -- وضع حقوقی و قوانین (فقه)
رده بندی دیویی	: ۳۷۵/۲۹۷
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۰۴/۱۹۵BP ۴۷ح /
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۷۶۲۴۱

عنوان کتاب:	بررسی ارزش شهادت زن در فقه امامیه
مولفین:	احمد رضا حسنخانی
ناشر:	قلم علم
مدیریت تولید:	مهندس امین آصفی
چاپ:	اول - ۱۳۹۱
تیراژ:	۵۰۰ نسخه
خدمات چاپ:	امین
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۲۷۳-۰۰۶-۰
قیمت:	۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
الف - مقدمه.....	دو
فصل اول: کلیات	
الف - مفهوم شهادت.....	۲
۱- معنای لغوی.....	۲
۲- معنای اصطلاحی.....	۵
ب - ضابطه تشخیص شهادت.....	۷
ج - مفهوم بینة.....	۹
۱- معنای لغوی.....	۹
۲- معنای اصطلاحی.....	۹
د - شهادت زن از جنبه های مختلف.....	۱۳
۱- شهادت زن در فرهنگ و ادیان.....	۱۴
۲- شهادت زن در مکاتب فقهی اهل سنت.....	۱۷
۱-۲- شهادت زن در مکتب حنفیه.....	۱۷
۲-۲- شهادت زن در مکتب مالکیه.....	۱۹
۳-۲- شهادت زن در مکتب شافعیه.....	۲۱
۴-۲- شهادت زن در مکتب حنبلیه.....	۲۳
۵-۲- شهادت زن در مکتب زیدیه.....	۲۴
ه - شهادت زن در قوانین موضوعه ایران.....	۲۵
۱- قوانین جزایی.....	۲۶

- ۲- قوانین مدنی..... ۳۰
- و - نتیجه گیری نهایی..... ۳۲

فصل دوم: شهادت زن در قرآن و روایات

بخش اول - شهادت زن در قرآن

- الف - آیات شهادت..... ۳۵
- ب - اقوال مفسران ذیل آیات شهادت..... ۴۲
- ۱- عدم اشتغال زن به امور تجاری و امور خارج از منزل..... ۴۲
- ۲- عاطفی و احساساتی بودن زنان..... ۴۳
- ۳- روشن نبودن حکمت الهی و تعدد به نصوص دینی..... ۴۵
- ۴- ضعف حافظه، عقل و فراوانی..... ۴۶
- ۵- اختصاص شهادت زن به امور خاص..... ۴۸
- ج - دیدگاههای فقیهان و صاحب نظران ذیل آیات شهادت..... ۴۹
- د - جمع بندی دیدگاه ها..... ۵۸

بخش دوم - شهادت زن در روایات

- مقدمه..... ۶۲
- الف - روایات دسته اول..... ۶۳
- ب - روایات دسته دوم..... ۶۸
- ۱- شهادت زن در حدود..... ۶۸
- ۲- شهادت زن در زنا..... ۷۲
- ۳- شهادت زن در مساحقه..... ۷۵
- ۴- شهادت زن در لواط..... ۷۷
- ۵- شهادت زن در سایر حدود..... ۷۷
- ۶- شهادت زن در طلاق..... ۷۸
- ۱۶- شهادت زن در طلاق خلع..... ۸۰

۷- شهادت زن در رویت هلال.....	۸۱
۸- شهادت زن در قصاص.....	۸۵
۹- شهادت زن در نکاح.....	۹۲
۱۰- شهادت زن در امور مختص به ایشان.....	۹۸
۱۰- ۱- شهادت زن در ولادت، استهلال و عیوب باطنی.....	۱۰۰
۱۱- شهادت زن در رضاع.....	۱۰۲
۱۲- شهادت زن در حقوق مالی.....	۱۱۰
۱۳- شهادت زن در ارث.....	۱۱۴
۱۴- شهادت زن در وصیت.....	۱۱۵
۱۵- شهادت زن در وقف.....	۱۱۷
ج - نتیجه گیری نهایی.....	۱۱۸
فصل سوم: شهادت زن از منظر فقیهان	
الف - دیدگاه کلی فقیهان در مورد شهادت زن.....	۱۲۱
ب - موارد اتفاقی عدم نفوذ شهادت زنان.....	۱۲۹
ج - موارد اختلافی شهادت زنان.....	۱۳۲
۱- طلاق و خلع.....	۱۳۲
۲- وکالت، وصیت عهدی، نسب.....	۱۳۷
۳- رویت هلال.....	۱۳۸
۴- قصاص.....	۱۴۰
۴-۱- گزارش اقوال فقیهان.....	۱۴۰
۴-۲- تحلیل و بررسی دیدگاه های فقیهان.....	۱۴۲
هـ- نکاح.....	۱۴۶
۵-۱- گزارش اقوال فقیهان.....	۱۴۷
۵-۲- نتیجه گیری نهایی.....	۱۴۹

د - موارد نفوذ شهادت بانوان به انضمام مردان ۱۴۹

۱- زنا ۱۴۹

۲- شهادت بانوان در حقوق مالی ۱۵۱

هـ - موارد نفوذ شهادت بانوان به تنهایی و بدون ضمیمه مردان ۱۵۴

۱- ولادت و استهلال و عیوب باطنی ۱۵۴

۲- رضاع ۱۵۸

۱-۲- نقد و بررسی دیدگاه های فقیهان ۱۶۰

۳- ارث و وصیت ۱۶۰

۱-۳- تحلیل و بررسی دیدگاه های فقیهان ۱۶۱

و- استنباط قواعد خاص مربوط به شهادت زنان ۱۶۵

د - نتیجه گیری نهایی ۱۷۰

فصل چهارم: حکمت و فلسفه تفاوت شهادت زن و مرد

۱- نظریه ممنوعیت تفحص در فلسفه احکام ۱۷۵

۱-۱- تحلیل و ارزیابی ۱۷۶

۲- نقصان ذاتی زن ۱۷۷

۱-۲- تحلیل و ارزیابی ۱۷۹

۳- دور بودن زن از مسائل مالی و اجتماعی و مقطعی بودن احکام ۱۸۷

۱-۳- تحلیل و ارزیابی ۱۹۱

۴- غلبه احساسات و عواطف در زنان ۱۹۲

۱-۴- تحلیل و ارزیابی ۱۹۴

هـ- ضعف نسبی حافظه و قوه ضبط ۱۹۸

۱-۵- تحلیل و ارزیابی ۲۰۰

۶- بناء شارع بر تخفیف در حدود ۲۰۲

۱-۶- تحلیل و ارزیابی ۲۰۲

۲۰۳	۷- تکلیف بودن شهادت.....
۲۰۵	الف - تعریف حق.....
۲۰۷	ب - تعریف تکلیف.....
۲۰۸	ج - تکلیف یا حق بودن شهادت از دیدگاه قوانین حقوقی.....
۲۱۰	د - رابطه حق و تکلیف.....
۲۱۰	هـ - ویژگی فقهی و حقوقی تکلیف و تطبیق آن با شهادت.....
۲۱۸	و - نتیجه گیری نهایی.....
۲۲۰	فهرست منابع.....

مقدمه

تأکید بر مقام و نقش زن، و پی‌ریزی ارزش و کرامت او به عنوان انسانی کوشا و آزاد از جمله رسالتهای مورد توجه پیامبر گرامی اسلام(ص) بود، به گونه ای که ایشان از واپسین روزهای رسالت این مهم را در سرلوحه فعالیت‌های خود قرار داد. توجه شخص ایشان به زنان و دلالت آیات فراوانی از قرآن، جو سرد و یخ زده حرمت شکنی و عدم توجه به زن را تا حدودی گرما بخشید. اما این توجه و ارزشمندی به مقام و جایگاه زن به درازا نینجامید و تنها چند صباحی بقا داشت و هجوم بی‌امان اندیشه‌های زن‌ستیزی که با روح قرآن و تعالیم نبوی و اهل بیت در تعارض بود دوباره دامنگیر ایشان شد.

اینکه این جایگاه منفی از کجا به سراغ زن آمده و چه اندازه این گونه نظر داشتن به زن با روح نص قرآنی که انسان را گرامی داشته و آزادی‌اش بخشیده است، همخوانی دارد و اینکه چه کسی مسؤول عمیق شدن شکاف و گسترده شدن دره موجود بین این «دیدگاه» و این «روح» است و تا کجا باید شکاف موجود بین نگاه کلان‌نگر و کلی‌نگری که روح قرآن و مقاصد عام شریعت را در نظر دارد و بین دیدگاه‌های جزئی‌نگر و ستیزه‌گرا ادامه یابد نیازمند نگاشته‌ای مجزا و فرصتی دیگر است.

پرسشها و اشکالات و شبهات فقهی همچنان از یک زهدان و در قالبهای همگون و هماهنگ زاد و ولد می‌کنند و پرسشهای فراوانی را در پی دارند. از جمله این مباحث فقهی سؤال برانگیز در احکام متفاوت بین زن و مرد، مسئله شهادت (گواهی) است. طرح ناقص قضیه شهادت و گواهی در استراتژی فقه ژورنالیستی باعث به وجود آمدن این جنجال شده است. آن چه بر زبان‌ها جریان دارد این است که اسلام در موضوع شهادت که با عقل و هوش و حافظه انسان ارتباط دارد زنان را - که نصف جامعه انسانیت تشکیل می‌دهند - مورد بی‌حرمتی قرار داده و ایشان را در بخش عمده مسائل یا اصلاً معتبر نمی‌داند و یا دو زن را در مقابل یک مرد قرار می‌دهد، تنها در پاره‌ای مسائل همچون ولادت، رضاع و معایب مربوط به زنان که مردان توانایی اطلاع از آنها را ندارند، شهادت زنان را معتبر می‌داند، به تعبیری دیگر؛ زنان را همشهری درجه دو قرار داده که این امر به خودی خود بزرگترین بی‌احترامی به مقام رفیع زن

محسوب شده و ناقص‌العقل پنداشتن آنان به شمار می‌آید. این امر از یک سو ذهن زن مسلمان را درگیر می‌کند که چگونه می‌توان باور کرد که زن، شخصیت و هستی مستقل و محترم و حفظ شده در اسلام دارد در حالی که فتاوایی هست که قبول شهادت فرزند ممیز را حتی در خون مجاز و محترم می‌دارد اما شهادت زنان را هر چند عاقل و رشید و مؤمن و عادل باشند مردود می‌داند.

و از دیگر سو این امر به عنوان دستاویزی برای مخالفان و معاندان گردیده تا از این طریق شریعت آسمانی و انسان ساز اسلام را مورد یورش بی‌رحمانه خویش قرار داده و چهره زشتی از آن جلوه دهند.

این تحقیق تلاشی است برای روشنگری و رفع ابهام از اشکالاتی که هنگام تأمل و اندیشه در قرائت متن فقهی یا حقوقی‌ای که درازنای عصرها فراورده عقل و فهم مجتهدان بوده است، به ذهن زن مسلمان خطور می‌کند. این اشکالات، اشکالاتی پیچیده و حیرت‌آور است که به ذهن زنان مسلمان خطور می‌کند و ما خطرهای و آثار منفی آن را بر شخصیت و هستی زن در فضای عام اسلامی درک می‌کنیم. امیدواریم این تحقیق که به عنوان پایان نامه دوره کارشناسی ارشد در دانشگاه پردیس قم آماده شده است، بتواند از سیمای فقه حقوقی زن، یکی از پیرایه‌های بسته شده بر آن، مانند غبار سالها انباشتگی تجربه تاریخی جامعه اسلامی و ابهام جایگاه انسان و بویژه زن را در آن بزداید.

همین جا بر خود لازم می‌دانم از اساتید فرزانه و دانشورم حجت الاسلام و المسلمین دکتر مهریزی و حجت الاسلام و المسلمین دکتر الهیان که بر بنده منت نهاده و راهنمایی و مشاوره این نوشتار را پذیرفتند کمال تشکر و سپاسگزاری را داشته باشم.

در خاتمه از آنجا که این تحقیق را محصول معرفت بشری و طبعاً فاقد قدسیت می‌دانم به عنوان رأی نهایی و انکارناپذیر بدان نمی‌نگرم و از تمامی عزیزان و محققان گرانمایه انتظار دارم با دیده نقد و بررسی بدان نگریسته و نگارنده را در جریان اشکالات آن قرار دهند.

والله المستعان و علیه التکلان